

VILNIUS UNIVERSITY
INSTITUTE OF LITHUANIAN LITERATURE AND FOLKLORE

Diana Burbienė

Expressing Relative Time in Russian and Lithuanian

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

Humanities,
Philology (H 004)

VILNIUS 2023

This dissertation was written between 2009 and 2022 at Vilnius University.

Academic supervisor – Prof. Dr. Ala Lichačiova (Vilnius University, Humanities, Philology – H 004).

Academic consultant – Assoc. Prof. Dr. Saulutė Juzelėnienė (Vilnius University, Humanities, Philology – H 004).

The doctoral dissertation will be defended at a public meeting of the Dissertation Defence Panel:

Chairman – Prof. Habil. Dr. Axel Holvoet (Vilnius University, Humanities, Philology – H 004).

Members:

Assoc. Prof. Dr. Jelena Konickaja (Vilnius University, Humanities, Philology – H 004);

Prof. Dr. Aurelija Leonavičienė (Vytautas Magnus University, Humanities, Philology – H 004);

Assoc. Prof. Dr. Jurgita Mikelionienė (Kaunas University of Technology, Humanities, Philology – H 004);

Prof. Habil. Dr. Roman Roszko (Polish Academy of Sciences, Slavistikos institutas, Humanities, Philology – H 004).

The dissertation shall be defended at a public meeting of the Dissertation Defence Panel at 12:00 pm on March 29, 2003, in the Room 10 of the Kaunas Faculty at Vilnius University.

Address: 8 Muitinės St., 44280, Kaunas, Lithuania.

The text of dissertation can be accessed at the Library of Vilnius University, Institute of Lithuanian Literature and Folklore, as well as on the website of Vilnius University: www.vu.lt/naujienos/ivykiu-kalendarius

VILNIAUS UNIVERSITETAS
LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

Diana Burbienė

Santykinio laiko raiška rusų ir lietuvių kalbose

DAKTARO DISERTACIJA

Humanitariniai mokslai,
filologijos kryptis (H 004)

VILNIUS 2023

Disertacija rengta 2009–2022 metais Vilniaus universitete.

Mokslinė vadovė – prof. dr. Ala Lichačiova (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004).

Mokslinė konsultantė – doc. dr. Saulutė Juzelėnienė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004).

Gynimo taryba:

Pirmininkas – prof. habil. dr. Axel Holvoet (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H004).

Nariai:

doc. dr. Jelena Konickaja (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H004);

prof. dr. Aurelija Leonavičienė (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H004);

doc. dr. Jurgita Mikelionienė (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, filologija – H004);

prof. habil. dr. Roman Roszko (Lenkijos mokslų akademija, Slavistikos institutas, humanitariniai mokslai, filologija – H 004).

Disertacija ginama viešame Gynimo tarybos posėdyje 2023 m. kovo mėn. 29 d. 12 val. Vilniaus universiteto Kauno fakulteto 10 auditorijoje. Adresas: Muitinės g. 8., Kaunas, 44280, Lietuva.

Disertacija galima peržiūrėti Vilniaus universiteto, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekose ir VU interneto svetainėje adresu: www.vu.lt/naujienos/ivykiu-kalendorius

SUMMARY

1. RESEARCH OBJECT

Time, as a fundamental category of being, undoubtedly has a special significance in language, which is linked to time in different aspects. One of these concerns the very nature of language: the functioning of language is based on the temporal duality of the code that constitutes it: the link between the sign and its meaning is a constant one, but it is also one that can be actualised in speech, which is itself a temporal, linear, unidirectional process.

Another aspect of time in language is that time is an object of human experience, cognition, and thinking activity, the ways of conceptualising it in different languages have both universal and particular features. Many language systems around the world, including Russian and Lithuanian, have their own sets of codes for marking, expressing and understanding time. These sets are of interest to science in various senses: as a set of patterns of code usage that can be described for applied purposes, and as a material for analysing patterns of time conceptualisation, language-specific and universal. The common features of the tense markers in the languages concerned, as well as the universality of the phenomena they denote make it possible to compare them with each other. In the present work, the relative time serves such a cross-section of the Russian and Lithuanian languages.

The subject of this paper is the semantics of the relative time and its grammatical expression in Russian and Lithuanian sentences with converbs. The linguistical category that encompasses the various aspects of semantics of relative time is relative tense, or taxis. Taxis (from the Old Greek *τάξις* – order, position), was defined in modern linguistics by Roman Jakobson as a category that „characterizes the narrated event in relation to another narrated event and without reference to the speech

event“ (Jakobson 1957/1971, 134). This definition proposed by Jakobson allows to conceive of the category as both grammatical and semantic, and to attribute to it a variety of phenomena: lexical units, such as the adverbs *ran'she* (russ.), *pozzhe* (russ.), *tada* (lith.), *anksčiau* (lith.) or the adjectives *rannij* (russ.), *pozdnij* (russ.), *ankstesnis* (lith.), *vėlesnis* (lith.), as well as certain morphological indicators, such as Lithuanian half-participle suffix *-dam-*, and the syntactic regularities of *consecutio temporum* type. This broad approach to the category of taxis is taken by the most prominent representatives of the St. Petersburg School of Functional Grammar, Alexander Bondarko (1984, 1987a, 1987b, 1996, 1999) and Viktor Khrakovsky (2001, 2004, 2009).

Recent typological works (Khrakovsky, ed. 2009; Murav'ev 2017) have taken the view of taxis as a universal functional semantic category marked by grammatical devices. This approach suggests that the specialised grammatical means of expressing the relative time in Russian is the adverbial participle (russ. *deeprichastie*), while in Lithuanian it is the half-participle (lith. *pusdalyvis*), non-agreeing participle (lith. *padalyvis*) and, in some cases, i.e. in adverbial usage, the past participle.

These verb forms are also associated with the notion of converb, which refers to non-finite verb forms with a adverbial function (Haspelmath 1995, 1999; Ylikoski 2003; Nedjalkov, Nedjalkov 1987; Nedjalkov 1995; van der Auwera 1998; Pakerys 2014, 52; Plungian 2011, 129; Genjushene 2014).

2. NOVELTY AND RELEVANCE OF THE RESEARCH

There is a lot of research on Russian language converbs (Babby, Frank 1998; Birzer 2010; Krave, 2010; Beljavceva 1999, 2006; Boguslavskij 1977, Koval'skaja 2016; Kudrjavceva 2012, 2013a, 2013b), but at least

a few issues remain a matter of active debate, particularly their origin and norms of usage.

In Lithuanian, the verb forms corresponding to the concept of converbs have been mainly studied by Vytautas Ambrazas (1962, 1965, 1968, 1972, 1990, 2006). It is also worth mentioning the works of Jonas Balkevičius (1962), Nijolė Sližienė (1968) and Loreta Vaičiulytė-Semėnienė (2010).

Recently, converbs have been analysed in various typological works (Wiemer 2004, 2009; Arkad'ev 2011; Genjushene 2014, Usonienė, Vincent 2018; Sakurai 2008).

However, there are almost no contrastive research works in the field of the semantics of relative tense and the ways of its expression in Russian and Lithuanian. Among them, there are a small chapter in the monograph by Kazimieras Musteikis (1972), two articles devoted to the problems of translation of the Russian participle (Brazauskienė, Miškinienė 2007; Vishnyauskene 2008), and an article written during this research (Burbienė, Lichačiova 2021).

The topic of this paper is relevant not only due to the lack of related research papers, but also to the complexity and heterogeneity of the linguistic phenomena under study, where the unequal degree of grammaticalization of the Russian and Lithuanian verbal aspect and different inventory of the verb tenses and the morphological marking of verbal aspect raise the most important questions.

Another reason for exploring this topic is the need for a comprehensive, representative, text-based comparative description of the contexts and semantic types of verb contexts. Such an inventory would be useful for a deeper understanding of tense and grammatical aspect categories and for their further research, and could complement existing semantic inventories of the converbs. The results of the study could thus provide valuable practical material for the underpinning and developing teaching methods for Russian and Lithuanian as non-native languages, as well as for the development of translation theory and practice in these languages.

3. RESEARCH AIM AND OBJECTIVES

The aim of this research is to investigate the semantic types of the relative time and their expression in Russian and Lithuanian sentences with converbs. The basis for a comparative study of this phenomenon in Russian and Lithuanian is semantic and formal similarities. The basis for the comparison in the semantic plane is the common concepts of tense in the Western tradition of thought. From the formal point of view, the basis for the comparison is the fact that both Russian and Lithuanian languages have sentences in which the grammatical construction of a predicate and a converb can be distinguished.

This aim determines the stages of the research, related to the following objectives:

1. To present the concepts of time in Western philosophy and language science, to reveal the problems of the theoretical knowledge of time and to explain the theoretical model of time as a relation on this basis.

2. To review the approaches to the category of taxis in grammar and its peculiarities in Russian and Lithuanian languages.

3. To draw up a representative sample based on the data of comparable corpora and to analyse the contexts typical to the use of the converbs in Russian and Lithuanian, to identify and describe the factors influencing the semantics of the relative time in sentences with converbs.

4. To classify and describe the semantic types of the expressed relation and to compare the ways of their expression.

5. To compare and explain the peculiarities of the functioning of the grammatical aspect category in Russian and Lithuanian sentences with converbs.

4. RESEARCH MATERIAL AND METHODS

The study material (sample conversational sentences) consists of two blocks:

1. *The entire* block of research material consists of sample of sentences with converbs collected from the Russian National Corpus

(RNC), the Vytautas Magnus University's Contemporary Corpus of Lithuanian Language (CCLL), print, radio and television media, fiction, educational and scientific literature, literary translations.

2. *The specialised* corpus-based research material block consists of 1,200 Russian and Lithuanian sentences with converbs sample selected from the RNC and CCLL annotated subcorpora. The sample of the specialised block is based on the principles of representativeness and comparability, in line with the guidelines outlined in the theory of corpus linguistics (McEnery, Hardie 2012; McEnery, Wilson 2001; Biber, Conrad, Reppen 1998). The sample consists of equal parts of Russian imperfective and perfective adverbial participles, Lithuanian half-participles and adverbial past participles from fiction, non-fiction (educational, scientific, educational literature) and spoken language spanning the period of modern Russian and Lithuanian (Russian texts and transcripts from 1970 to 2015, Lithuanian texts and transcripts from 1990 to 2008). The segments of the sample have been selected to compare and assess possible commonalities and differences in the functioning of converbs in the above-mentioned discourse and literary domains.

The study used a mix of methods. Due to the differences between the RNC and CCLL grammatical query systems, the sample of Russian converbs in the specialised block was collected by *sequential sampling*, while the sample of Lithuanian converbs was collected by *systematic (mechanical) sampling*. The units of both blocks (converb sentences) were analysed by means of *component analysis* and *semantic analysis*, extracting the components of the converbs, the main verbs and other potential markers of time relations. The sample units of the specialised block were grouped according to the expressive features identified by morphological and semantic analysis. The semantic and expressive features of the components of the sentence in the special sample, forming the behavioral profiles of the converbs, were annotated, and quantified by automatic calculation tools in *MS Excel*. The results of the specialised block study were summarised by means of *comparative and descriptive methods*. The inventory of the

semantic domains of relative time (classification of time relations) was identified on the basis of the general block and analogous classifications (Akimova, Kozinceva 1987; Murav'ev 2015) by the *modelling method*, and the types of expression of the corresponding relations in Russian and Lithuanian sentences with converbs were described by the *comparative method*.

THE STRUCTURE OF THE DISSERTATION

The dissertation consists of an introduction, four chapters and conclusions.

The first chapter summarises the philosophical issues of temporal cognition and discusses the theoretical problems of the linguistic description of semantics of time to explain the model of time as a relation and to introduce the key concepts of the thesis topic.

The second chapter is devoted to the discussion of the category of taxis in grammar – this chapter discusses what linguistic phenomena are covered by this category, what are the grammatical ways of expressing relative time, the peculiarities of converbs, i.e., the specialised means of taxis in Russian and Lithuanian, and the methods of classifying semantic types of relative time.

The third chapter presents an analysis of the sentences of a specialised sample of Russian participles, Lithuanian half-participles, and adverbial past participles, based on the data of RNC and CCLL annotated comparable subcorpora of: a) fiction; b) educational and scholarly (non-fiction) literature; c) spoken language; and describes the peculiarities of the functioning of converbs in these languages and types of discourses under consideration.

The fourth chapter describes and classifies the semantic types of relations denoted by Russian and Lithuanian converbs based on time as a relation model and the analysis of sentences with converbs in the general sample.

The material and results of the study are illustrated and summarised in 32 tables, 8 figures and 2 appendices. The conclusions provide the results of the study.

6. THESES TO BE DEFENDED

- The main grammatical factor of the relative time semantics in Russian converb sentences is the aspect of the verb.

- The important factors of the relative time semantics in contemporary Lithuanian are both the opposition of verb tense forms and the opposition of the aspect.

- In the semantics of Russian and Lithuanian converbs, it is significant to distinguish between the semantic domains of relative tense, causal linkage and coincidence.

- The invariant meaning of Russian and Lithuanian converbs could be considered to the relation or relatedness (russ. *soprjzhennost'*, lith. *susietumas*), which is common to the types of temporal relationship, causal relationship, and the relationship of coincidence.

- The half-participles of the Lithuanian verbs in the context of the temporal relation function as equivalents of the Russian secondary imperfective participle and denote simultaneity, while in the context of coincidence they can denote the coincidence of events as the Russian perfective participle.

CONCLUSIONS

A study on the semantics of relative time and its expression in Russian and Lithuanian leads to the following conclusions:

1. The problem of time cognition in Western philosophy is determined by the oppositions of static and dynamic time, external and internal time, time as a line, the experience of space and being, the concepts of absolute and relative time. An analysis of these opposites

shows that the conceptualisation of time in language is based on the concepts of permanence, state, position, static object, continuation, activity, movement, change, and the subject experiencing change, beginning, end and event. In language science, these concepts underpin the time-related categories of deixis, action, action type and the model of time as a relation to a reference point in language.

2. Following the model of time as a relation to a reference point, the grammar adopts a general view of relative tense as a category which, unlike absolute tense, denotes the relation of time to a reference point other than the speaking moment. In language, this category takes the form of a simultaneity/non-simultaneity relationship between situations described by two predicates. The specialised tool of expressing this category in Russian and Lithuanian are converbs.

3. The analysis of the contexts of the use of converbs in fiction, non-fiction and spoken language, compared in the study, showed that the most common context for the use of converbs in fiction, both in Russian and Lithuanian, is the past tense, in non-fiction and spoken language – the present tense, and that the most common subject of time-related situations is the human being, a person, a living or a personified being or natural phenomenon.

It can be argued that the derivative, grammatical and semantic profiles of the converbs are similar in the discourse types under study, while the variation in distribution of converbs in special contexts (e.g., the dominance of certain person and tense forms) is related to the specific features of the discourse. On the other hand, the results of the preliminary study show that the frequency of Russian and Lithuanian converbs varies across different discourses, which indicates that the semantic and pragmatic functions of the converbs in these discourses are different to different extents, and that the sets of their functions are different.

4. According to the groups of expressions in Russian and Lithuanian converb sentences, the following types of relative tense can be distinguished: (a) the simultaneity of ongoing situations denoted by two imperfective verbs; (b) the simultaneity of an event denoted by a

perfective verb and a secondary ongoing situation denoted by converb; (c) the simultaneity of an ongoing situation denoted by an imperfective verb and the simultaneity of the result of an earlier situation marked by a perfective verb; (d) the simultaneity of the results of situations denoted by the same aspect verb and converb in the context of a common period; (e) the antecedence of a situation denoted by a Lithuanian converb construction with an adverbialised preposition to another situation; (f) the posteriority of a situation denoted by a perfective verb in relation to another situation denoted by a perfective verb.

Constructions of converb and main predicate can mark not only a certain temporal relationship, but also a causal relationship between the situations denoted by the converb and the predicate, and the coincidence of two aspects of a situation. This relationship can be regarded as the semantic area of the common field of relatedness linked by the category of taxis.

From the point of view of relatedness, the meanings of manner, cause, condition, purpose, clause, effect, and comparison can be distinguished. These types of meanings are found to varying degrees in different discourses and genres. In artistic narrative contexts, as well as in contexts describing historical events, converbs most often denote the meaning of a temporal condition, a sequence of situations. In descriptions of artistic imagery, converbs most often describe states, processes. In scientific and educational contexts, converbs usually denote relationships of condition, purpose, cause and effect.

A distinct semantic type of relation is coincidence, in which two aspects of the same situation are denoted by the verb and the predicate. In terms of temporal relations, this type of relation can be seen as a strict simultaneity type of relation. In Russian, this semantic type is characterised by the matching of aspect type of the verb and the predicate, whereas in Lithuanian this type is most often marked by the perfective half particles and non-agreeing participles of present tense.

Special feature of the relation of simultaneity and the relation of coincidence of situations is that model of temporal relation to the

reference point is not realised at the level of the sentence, but at the level of discourse.

The invariant meaning of Russian and Lithuanian converbs could be considered to be the meaning of relatedness (russ. *soprjazhennost'*, lith. *susietumas*), which is common to the types of temporal relationship, causal relationship, and the relationship of coincidence.

5. Russian and Lithuanian imperfective verbs share the semantic meaning of relative time – simultaneity, while perfective verbs share the semantic meaning of antecedence. The systematic distinguishing feature of the Lithuanian verbal aspect category is the functioning of Lithuanian perfective (biaspectual) verbs in narrative present tense, habitual tense (present and past frequentative) contexts, where they are identical to Russian imperfective verbs, and in the contexts of coincidence, where the half-participles of perfective verbs are identical to Russian perfective converbs.

On the basis of this study it can be concluded that the half-participles of the Lithuanian verbs in the context of the temporal relation function as equivalents of the Russian secondary imperfective participle.

Perspectives of application of the results and further research

A corpus-based study in Russian and Lithuanian shows that semantic types of relative time are represented to different extents in different discourses and appear in different contexts. These differences should be considered in subject-centred second language teaching, giving priority to those contexts of theoretical examples of relative time expressions and practical tasks that are specific to the discourse of a particular subject.

Since the situations referred to in verb phrases are characterised not only by the semantics of the temporal relation, but also by the semantics of the condition, the reason, the purpose, and other meanings it is appropriate to provide examples and to analyse them in

the chapters of the relevant teaching aids and in the exercises for the expression of the relations of the condition, the reason and others.

From the perspective of language and translation didactics, the relevant issue in expressing relative time is the case of sentences of predicate complexes and compound predicates, because the temporal relationship between the situations they refer to and the phases of those situations is often ambiguous. Since the positions of the verb and the marker of referent point in the text can vary and depend on a variety of factors, the cases of such sentences need to be highlighted, both in language teaching, since their interpretation requires a high level of understanding of the language, and in the use of machine translation tools, since they require special attention in the post-editing phase.

The categories of the aspect in Russian and Lithuanian have similarities, which means that when learning Russian as a second language, the skill of selecting verb-verb pairs can be largely based on the competences of the native Lithuanian language. However, in order to achieve an independent and proficient level of Russian language, and in particular when practising Russian-Lithuanian and Lithuanian-Russian translation, it is important to distinguish between the contexts in which Russian and Lithuanian verbs function differently. These are the contexts of the use of secondary imperfectives – habitual tense, narrative present tense (present narrative), sentences of coincidence. Due to the peculiarities of verbal derivation systems, it is also important to distinguish the semantic accents of Russian verbs of the same verb in synonymous sequences, in pairs of paronyms. The lexical and aspectual differences of verbs are also an important direction of the comparison of time expression and verb systems in Russian and Lithuanian, which will allow to introduce new methods and tools for teaching these languages and to create lexicographic sources.

In a theoretical sense, this dissertation is useful and complementary to both Lithuanian and Russian semantic studies and to cross-linguistic research on the converbs and relative time expressions. The comparative study presented in this thesis is important for future grammatical descriptions of the Lithuanian language. The analysis

provides a better understanding not only of the functioning of converbs in grammar and discourse, but also of their interaction with grammatical aspect and tense. The results of the study may be useful for further research on the interaction of absolute, relative tense and grammatical aspect.

The ways of realising and interpreting the linguistic model of temporal relation to a reference point may be of interest in the context of temporal reference cognitive research and artificial text processing technologies.

SANTRAUKA

1.DARBO OBJEKTAS

Laikas, būdamas pamatine būties kategorija, neabejotinai turi ypatingą reikšmę kalboje, kuri yra susieta su laiku įvairiais aspektais. Vienas iš jų susijęs su pačia kalbos prigimtimi: kalbos funkcionavimas remiasi ją sudarančio kodo dvilypumu laiko požiūriu – nors sąsaja tarp ženklo ir jo reikšmės yra nekintanti, tačiau kartu gali būti aktualizuojama kalbėjime, kuris savaime yra laikinas, linijiškas, vienakryptis procesas.

Kitas laiko kalboje aspektas yra susijęs su tuo, kad laikas yra žmogaus patirties, pažinimo, mąstymo veiklos objektas, kurio konceptualizavimo būdai skirtingose kalbose turi tiek universalių bruožų, tiek ypatingų. Daugeliui pasaulio kalbų sistemų, tarp jų rusų bei lietuvių, būdingi saviti kodų rinkiniai laikui žymėti, reikšti ir suprasti. Mokslui šie rinkiniai yra įdomūs įvairiomis prasmėmis: ir kaip kodo vartojimo dėsningumų visuma, kuri gali būti aprašoma siekiant taikomųjų tikslų, ir kaip medžiaga, leidžianti analizuoti laiko konceptualizavimo dėsningumus, tiek būdingus konkrečioms kalboms, tiek universalius. Tiek bendri laiko raiškos priemonių bruožai konkrečiose kalbose, tiek jomis žymimų reiškinų universalumas sudaro prielaidas gretinti šias priemones atitinkamose kalbose tarpusavyje. Šiame darbe tokį rusų ir lietuvių kalbų gretinimo pjūvį sudaro santykinis laikas.

Šio darbo tyrimo objektas – santykinio laiko semantika ir jos gramatinė raiška rusų ir lietuvių kalbų konverbų sakiniuose.

Santykinis laikas arba taksis (nuo sen. gr. *ταξις* – tvarka, padėtis) šiuolaikiniame kalbos moksle buvo apibrėžtas Romano Jakobsono kaip kategorija, kuri apibūdina vieną nusakomą faktą kito nusakomo fakto atžvilgiu neatsižvelgiant į kalbamąjį momentą (Jakobson 1957/1971, 134). Toks Jakobsono pasiūlytas apibrėžimas leidžia suvokti šią kategoriją ir kaip gramatinę, ir kaip semantinę, ir jai

priskirti įvairius reiškinius: tiek leksinius vienetus, pavyzdžiui,rieveiksmius rus. *раньше, позже*, liet. *tada, anksčiau* ar būdvardžius rus. *ранний, поздний*, liet. *ankstesnis, vėlesnis*, tiek tam tikrus morfologinius rodiklius, pavyzdžiui, pusdalyvio priesagą *-dam-*, tiek sintaksinius *consecutio temporum* tipo gramatinių laikų formų tarpusavio derinimo dėsningumus (angl. *sequence of tenses*, SOT). Šio plataus požiūrio į taksio kategoriją laikosi ryškiausi Peterburgo funkcinės gramatikos mokyklos atstovai Aleksandras Bondarka (Бондарко 1984, 1987a, 1987b, 1996, 1999) ir Viktoras Chrakovskis (Храковский 2001, 2004, 2009).

Pastarųjų metų tipologinio pobūdžio darbuose (Храковский, red. 2009; Муравьев 2017) laikomasi požiūrio į santykinį laiką kaip gramatinėmis priemonėmis žymimą universalią funkcinę semantinę kategoriją. Remiantis šiuo požiūriu, tikslinė gramatinė santykinio laiko raiškos priemone rusų kalboje laikytini padalyviai, o lietuvių kalboje – pusdalyviai, padalyviai ir, kai kuriais atvejais, t. y. apozicinėje vartosenoje, būtojo laiko dalyviai.

Visas šias veiksmazodžio formas sieja konverbo (angl. *converb*) sąvoka, nurodanti į aplinkybės funkciją atliekančias nefinitines veiksmazodžio formas (Haspelmath 1995, 1999; Ylikoski 2003; Nedjalkov, Nedjalkov 1987; Nedjalkov 1995; van der Auwera 1998; Pakerys 2014, 52; Plungian 2011, 129; Генюшене 2014).

2. TYRIMO NAUJUMAS IR AKTUALUMAS

Rusų kalbos konverbai yra nemažai tyrinėti (Babby, Frank 1998; Birzer 2010; Krave, 2010; Белявцева 1999, 2006; Богуславский 1977, Ковальская 2016; Кудрявцева 2012, 2013a, 2013b), tačiau bent keli su rusų kalbos padalyviais susiję klausimai lieka aktyvių diskusijų lauke, yra aktualūs išlieka jų kilmės (Абхулдакова 2007, Добрушина 2009, Живов 2012, Пичхадзе 2016) ir padalyvių vartojimo normos klausimai (Йокояма 1983; Ониненко, Биккулова 2011, 2012, 2016a, 2016b, Шмелева 1984).

Lietuvių kalboje konverbų sąvoką atitinkančios veiksmažodžio formos daugiausia tyrinėtos Vytauto Ambrazo (1962, 1965, 1968, 1972, 2006, taip pat Амбразас 1990). Taip pat verta paminėti Jono Balkevičiaus (1962), Nijolės Sližienės (1968), Loretos Vaičiulytės-Semėnienės (2010) darbus. Pastaruoju metu lietuvių kalbos konverbai analizuojami įvairiuose tipologinio pobūdžio darbuose (Вимер 2004, 2009; Аркадьев 2011; Генюшене 2014, Usonienė, Vincent 2018; Sakurai 2008).

Vis dėlto santykinio laiko semantikai ir jos raiškos būdams rusų ir lietuvių kalbose gretinti skirtų mokslinių darbų beveik nėra. Iš jų galima paminėti nedidelį skyrių Kazimiero Musteikio monografijoje (Мустейкис 1972), du rusų kalbos padalyvio vertimo problemoms skirtus straipsnius (Brazauskienė, Miškinienė 2007; Вишняускаене 2008) ir šio tyrimo metu parengtą straipsnį (Burbienė, Lichačiova 2021).

Šiame darbe keliamos temos aktualumą lemia ne tik gretinamojo pobūdžio mokslo darbų stygius, bet ir nagrinėjamų kalbos reiškinių tikrovės sudėtingumas ir įvairiapusiškumas, kuriuose daugiausia klausimų kelia nelygiavertis rusų ir lietuvių kalbų veiksmo gramatiškumo laipsnis ir skirtingas veiksmažodžio laikų ir veiksmo morfologinio žymėjimo inventorius.

Kita priežastis, skatinanti tyrinėti šią temą, yra išsamus, reprezentatyvia tekstyne pavyzdžių imtimi grįsto konverbų kontekstų ir jų semantikos tipų gretinamojo aprašo poreikis. Toks aprašas būtų naudingas nuodugnesniam gramatinių laikų ir veiksmo kategorijų suvokimui ir tolesniems jų tyrimams, galėtų papildyti esamus konverbų semantikos aprašus. Tyrimo rezultatai tokiu būdu galėtų suteikti vertingos praktinės medžiagos rusų ir lietuvių kaip negimtųjų kalbų dėstymo metodikoms pagrįsti ir sudaryti, taip pat šių kalbų vertimo teorijai ir praktikai tobulinti.

3. DARBO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Disertacijos tikslas – ištirti santykinio laiko semantinius tipus ir jų raišką rusų ir lietuvių kalbų konverbų sakiniuose.

Šio reiškinių gretinamąjį tyrimą rusų ir lietuvių kalbose sąlygoja semantiniai ir struktūriniai kalbų panašumai. Semantinį panašumą lemia vienodas laiko sampratos suvokimas, atitinkantis Vakarų mąstymo tradiciją. Struktūros požiūriu ir rusų, ir lietuvių kalbai būdingi sakiniai (toliau – konverbų sakiniai), kuriuose galima išskirti konverbo ir jį jungiančio predikato gramatinę konstrukciją.

Disertacijoje keliami šie uždaviniai:

1. apžvelgti laiko sampratas Vakarų filosofijoje ir kalbos moksle bei atskleisti laiko teorinio pažinimo problematiką ir šiuo pagrindu paaiškinti teorinį laiko kaip santykio modelį;

2. aptarti požiūrius į santykinio laiko kategoriją gramatikose ir jos ypatumus rusų ir lietuvių kalbose;

3. sudaryti reprezentatyvią palyginamųjų tekstynų medžiaga paremtą pavyzdžių imtį ir išanalizuoti kontekstus, būdingus konverbų vartojimui rusų ir lietuvių kalbose, išskirti ir aprašyti santykinio laiko semantiką konverbų sakiniuose lemiančius veiksnius;

4. suklasifikuoti ir aprašyti semantinius reiškiamo santykio tipus ir sugretinti jų raiškos būdus;

5. palyginti ir paaiškinti veiklo kategorijos funkcionavimo ypatumus rusų ir lietuvių kalbų konverbų sakiniuose.

4. TYRIMO MEDŽIAGA IR METODAI

Tyrimo medžiagą (konverbų sakinių pavyzdžius) sudaro du blokai:

1. *Visą* tiriamosios medžiagos bloką sudaro iš Nacionalinio rusų kalbos tekstyno (toliau – NRKT), Vytauto Didžiojo universiteto Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno (toliau – DLKT), taip pat spausdintinių, radijo ir televizijos žiniasklaidos priemonių, grožinės,

mokomosios ir mokslinės literatūros kūrinių, literatūrinių vertimų surinkti konverbų sakinių pavyzdžiai.

2. *Specializuotą*, tekstynais grįstą (angl. *corpus-based*) tyrimo medžiagos bloką sudaro 1200 rusų ir lietuvių konverbų pavyzdžių, atrinktų iš NRKT ir DLKT anotuotų patekstynių. Specializuoto bloko imtis sudaryta remiantis reprezentatyvumo ir palyginamumo principais, atitinkančiais tekstynų lingvistikos teorijoje nubrėžtas gaires (McEnery, Hardie 2012; McEnery, Wilson 2001; Biber, Conrad, Reppen 1998). Imtį lygiomis dalimis sudaro rusų kalbos imperfektyvinių padalyvių, perfektyvinių padalyvių, lietuvių kalbos pusdalyvių ir aplinkybinės reikšmės veikiamųjų būtojo laiko dalyvių iš grožinės literatūros, negrožinės literatūros (mokomojo, mokslinio, šviečiamojo pobūdžio literatūros) ir sakininės kalbos patekstynių, apimančių šiuolaikinių rusų ir lietuvių kalbų laikotarpį (1970–2015 metų rusų kalbos tekstai ir transkriptai, 1990–2008 metų lietuvių kalbos tekstai ir transkriptai). Atitinkami imties segmentai parinkti siekiant palyginti ir įvertinti galimus atitinkamų konverbų funkcionavimo bendrus požymius ir skirtumus minėtose diskurso ir literatūros srityse.

Tyrimo metu buvo taikomas įvairių metodų kompleksas. Dėl NRKT ir DLKT anotuotų gramatinių formų paieškos sistemų skirtumų specializuoto bloko rusų kalbos konverbų imtis buvo surinkta *nuoseklios atrankos metodu*, o lietuvių kalbos konverbų imtis buvo surinkta *sisteminės (mechaninės) atrankos metodu*. Abiejų blokų imčių vienetai (konverbų sakiniai) buvo tiriami *komponentų analizės* ir *semantinės analizės metodais* išskiriant konverbų, pamatinių veiksmažodžių ir kitų potencialių laiko santykio rodiklių komponentus. Specializuoto bloko imčių vienetai buvo grupuojami pagal raiškos požymius, nustatytus *morfologinės* ir *semantinės analizės metodais*. Specialiosios imties sakinių komponentų semantikos ir raiškos požymiai, sudarantys konverbų funkcionavimo profilius, buvo žymimi ir kiekybiškai apdoroti automatinio skaičiavimo įrankiais MS Excel programa. Specializuoto bloko tyrimo rezultatai apibendrinti *gretinamuoju ir aprašomuoju metodais*. Viso

pavyzdžių bloko pagrindu išskirtų santykinio laiko semantinių sričių aprašas (laiko santykių klasifikacija) sudarytas *modeliavimo metodu* remiantis analogiškomis klasifikacijomis (Акимова, Козинцева 1987; Муравьев 2015), o atitinkamų santykių raiškos tipai rusų ir lietuvių konverbų sakiniuose aprašyti *gretinamuoju metodu*.

5. DARBO STRUKTŪRA

Disertaciją sudaro įvadas, keturi skyriai ir išvados.

Įvade pristatomas darbo objektas, temos naujumas bei aktualumas, pateikiamas disertacijos tikslas ir uždaviniai, nusakomi metodai ir ginamieji teiginiai.

Pirmajame skyriuje, siekiant paaiškinti laiko kaip santykio modelį ir pristatyti esmines darbo temos sąvokas, apibendrinami filosofiniai laiko pažinimo klausimai ir aptariamos laiko semantikos lingvistinio aprašymo teorinės problemos.

Antrasis skyrius skirtas aptarti santykinio laiko kategoriją gramatikoje. Šiame skyriuje aptariama, kokius kalbos reiškinius apima ši kategorija, kokie yra gramatiniai santykinio laiko raiškos būdai, apžvelgiami konverbų, t. y. specializuotų santykinio laiko raiškos priemonių, ypatumai rusų ir lietuvių kalbose, santykinio laiko semantinių tipų klasifikavimo būdai.

Trečiajame skyriuje pristatoma specializuotos imties rusų kalbos padalyvių, lietuvių kalbos pusdalyvių ir būtojo laiko dalyvių sakinių analizė, atlikta remiantis NRKT ir DLKT anotuotos dalies grožinės, literatūros mokomosios ir mokslinės (negrožinės) literatūros, sakininės kalbos patekstyniais, ir aprašomi konverbų funkcionavimo ypatumai nagrinėjamosiose kalbose ir diskursų tipuose.

Ketvirtajame skyriuje, remiantis laiko kaip santykio modeliu ir bendrosios tyrimo imties konverbų sakinių analize, aprašomi ir klasifikuojami rusų ir lietuvių kalbų konverbais žymimų santykių semantiniai tipai.

Tyrimo medžiaga ir rezultatai yra iliustruojami ir apibendrinami 32 lentelėse, 8 paveikslėliuose ir 2 prieduose.

Darbo išvadose apibendrinami tyrimo rezultatai.

6. GINAMIEJI TEIGINIAI

- Pagrindinis gramatinis santykinio laiko semantikos veiksnys dabartinės rusų kalbos konverbų sakiniuose yra veiksmažodžio veikslo tipas.

- Dabartinės lietuvių kalbos konverbų sakiniuose svarbūs santykinio laiko semantikos veiksniai yra tiek veiksmažodžio laiko formų opozicija, tiek veikslų opozicija.

- Rusų ir lietuvių kalbų konverbų semantikoje yra reikšminga skirti santykinio laiko, sąsajos ir koincidencijos semantines sritis.

- Rusų ir lietuvių kalbos konverbų invariantine reikšme galima būtų laikyti santykio arba susietumo (rus. *сопряженность*) reikšmę, bendrą laiko santykio, sąsajos santykio ir koincidencijos santykio tipams.

- Lietuvių kalbos dviveikšlių veiksmažodžių pusdalyviai laiko santykio kontekste funkcionuoja kaip rusų kalbos antrinių imperfektyvų padalyvių ekvivalentai ir žymi vienalaikiškumą, o koincidencijos kontekste gali žymėti įvykių sutapimą kaip rusų kalbos perfektyviniai padalyviai.

6. DARBO IŠVADOS

Santykinio laiko semantikai ir jos raiškai rusų ir lietuvių kalbose skirtas tyrimas leidžia daryti tokias išvadas.

1. Laiko pažinimo problematiką Vakarų filosofijoje sąlygoja statiško ir dinamiško, išorinio ir vidinio laiko, laiko kaip linijos, erdvės ir būties patyrimo, absoliutaus ir santykinio laiko sampratų priešstatos. Šių priešstatų analizė rodo, kad laiko konceptualizavimas kalboje

remiasi pastovumo, būsenos, padėties, statiško objekto, tautos, veiklos, judėjimo, kitimo ir patiriančio kitimą subjekto, pradžios, pabaigos, įvykio konceptais. Kalbos moksle šie konceptai grindžia su laiko kategorija susijusias deiksės, veiklo, veiksmo tipo kategorijas ir santykio su atskaitos tašku laiko modelį kalboje.

2. Remiantis laiko kaip santykio su atskaitos tašku modeliu gramatikoje priimtas bendras požiūris į santykinį laiką kaip kategoriją, kuri, skirtingai nei absoliutus laikas, žymi laiko santykį su kitu nei kalbamasis momentas atskaitos tašku. Kalboje ši kategorija įgauna dviem predikatais nusakomų situacijų vienalaikiškumo / nevienalaikiškumo santykio raišką. Specializuotomis šios kategorijos raiškos priemonėmis rusų ir lietuvių kalbose laikomi konverbai.

3. Tyrime palygintų grožinės ir negrožinės literatūros bei sakininės kalbos konverbų vartojimo kontekstų analizė parodė, kad bendriausias kontekstas, būdingas konverbų vartojimui grožinėje literatūroje ir rusų, ir lietuvių kalboje yra būtasis laikas, o negrožinėje literatūroje ir sakininėje kalboje – esamasis laikas. Dažniausias laiko santykiu susietų situacijų subjektas yra žmogus, gyva ar personifikuota būtybė ar reiškiny.

Galima teigti, kad darybiniai, gramatiniai, semantiniai konverbų profiliai nagrinėjamuose diskurso tipuose yra panašūs, o kiekybiškai ryškesni kontekstų skirtumai (pvz., tam tikrų asmens, laiko formų dominavimas) yra susiję su konkrečiau diskurso ypatumais. Kita vertus, iš parengiamojo tyrimo rezultatų matyti, kad rusų ir lietuvių kalbų konverbų dažnumas įvairiuose diskursuose varijuoja, ir tai rodo, kad juose konverbai semantines ir pragmatines funkcijas atlieka skirtinga apimtimi ir jų funkcijų rinkiniai skiriasi.

Tyrimas patvirtino, kad pagrindiniai laiko santykio tipo raiškos veiksniai konverbų sakiniuose yra konverbo ir jį jungiančio predikato veiklo tipų santykis ir veiksmo tipų santykis, taip pat svarbų vaidmenį vaidina veiksmožodžių leksinių ir gramatinių reikšmių ir kitų laiką ir laiko ribas žyminčių rodiklių (prieveiksmių, jungiamųjų žodžių) kompleksas. Konverbo ir jį jungiančio veiksmožodžio nurodomų situacijų ribų diferencijavimas yra interpretuojamas pagal leksinę

veiksmazodžių reikšmę, papildomus trukmės, iteratyvumo požymius kontekste.

4. Remiantis raiškos būdų grupėmis rusų ir lietuvių kalbų konverbu sakiniuose galima išskirti tokius santykinio laiko tipus: a) dviem imperfektyviniais veiksmazodžiais žymimų besitęsiančių situacijų vienalaikiškumą; b) perfektyviniu veiksmazodžiu žymimo įvykio ir imperfektyviniu veiksmazodžiu žymimos šalutinės besitęsiančios situacijos vienalaikiškumą; c) imperfektyviniu veiksmazodžiu žymimos besitęsiančios situacijos ir perfektyviniu veiksmazodžiu žymimos ankstesnės situacijos rezultato vienalaikiškumą; d) to paties veiksmo konverbo ir veiksmazodžio žymimų situacijų rezultatų vienalaikiškumą bendro periodo kontekste; e) lietuvių kalbos konverbų konstrukcijomis su adverbializuotu prielinksniu *prieš* žymimos situacijos vėlesnumą kitos situacijos atžvilgiu; f) perfektyviniu konverbu žymimos situacijos ankstesnumą kitos perfektyviniu veiksmazodžiu žymimos situacijos atžvilgiu.

Konverbų ir juos jungiančių predikatų konstrukcijos gali žymėti ne tik tam tikrą laiko santykį, bet ir sąsają tarp konverbu ir predikatu žymimų situacijų, dviejų situacijos aspektų koincidenciją. Sąsają ir koincidenciją galima laikyti bendro situacijų susietumo semantinio lauko sritimis, kurias jungia santykinio laiko kategorija.

Sąsajos požiūriu galima skirti būdo, priežasties, sąlygos, tikslo, išlygos, pasekmės, palyginimo reikšmes. Šie reikšmių tipai skirtinga apimtimi paplitę skirtinguose diskursuose ir žanruose. Meniniuose naratyviniuose kontekstuose, taip pat istorinių įvykių aprašymo kontekstuose konverbai dažniausiai žymi laiko sąlygos, situacijų sekos reikšmes. Meninių vaizdinių aprašymuose konverbai dažniausiai apibūdina būsenas, procesus. Mokslinio ir mokomojo pobūdžio kontekstuose konverbai paprastai žymi sąlygos, tikslo, priežasties ir pasekmės santykius.

Atskirą santykio semantinį tipą sudaro koincidencijos atvejai, kai konverbu ir predikatu įvardijami du tos pačios situacijos aspektai. Laiko santykių požiūriu šis santykio tipas gali būti vertinamas kaip griežto vienalaikiškumo santykio tipas. Rusų kalboje šiam

semantiniam tipui būdingas konverbo ir jį jungiančio predikato veiksmo tipų sutapimas, o lietuvių kalboje šį tipą dažniausiai žymi įvykio veiksmažodžių pusdalyviai ir esamojo laiko padalyviai.

Dviejų situacijų rezultatų vienalaikiškumo ir koincidencijos santykio tipai yra ypatingi tuo, kad juose santykio su atskaitos tašku laiko modelis realizuojamas ne sakinio lygmeniu, bet diskurso lygmeniu.

Rusų ir lietuvių kalbos konverbų invariantine reikšme galima būtų laikyti santykio arba susietumo (rus. *сопряженность*) reikšmę, bendrą laiko santykio, sąsajos santykio ir koincidencijos santykio tipams.

5. Rusų ir lietuvių kalbos imperfektyviniams veiksmažodžiams būdinga bendra santykinio laiko semantikos reikšmė – vienalaikiškumas, o perfektyviniams veiksmažodžiams – ankstesnumas. Sisteminis lietuvių kalbos veiksmažodžių veiksmo kategorijos skiriamasis bruožas yra lietuvių kalbos įvykio (dviveikslų) veiksmažodžių funkcionavimas vaizduojamojo esamojo, habitualinio laiko (esamojo ir būtojo dažninio) kontekstuose, kuriuose jie yra tapatūs rusų kalbos imperfektyviniams veiksmažodžiams, ir koincidencijos kontekstuose, kuriuose įvykio veiksmažodžių pusdalyviai yra tapatūs perfektyviniams rusų kalbos padalyviams.

Šio tyrimo pagrindu galima teigti, kad lietuvių kalbos dviveikslų veiksmažodžių pusdalyviai laiko santykio kontekste funkcionuoja kaip rusų kalbos antrinių imperfektyvų padalyvių ekvivalentai.

Tyrimo rezultatų taikymo ir tolesnių tyrimų perspektyvos

Rusų ir lietuvių kalbų tekstynais grįstas tyrimas rodo, kad skirtinguose diskursuose santykinio laiko tipai reprezentuojami kitokia apimtimi ir kituose kontekstuose. Šie skirtumai turėtų būti įvertinti į dalyką orientuotame kalbos mokyme, teikiant prioritetą tiems teorinių santykinio laiko raiškos pavyzdžių ir praktinių užduočių kontekstams, kurie būdingi dalyko diskursui.

Kadangi konverbų sakiniuose nurodomoms situacijoms būdinga ne tik laiko santykio semantika, bet ir sąlygos, priežasties, tikslo ir kitos reikšmės, atitinkamus pavyzdžius yra tikslinga pateikti ir nagrinėti atitinkamuose mokomųjų priemonių skyriuose ir užduotyse, skirtuose sąlygos, priežasties ir kt. santykių raiškai.

Iš antrosios kalbos ir vertimo didaktikos perspektyvos aktualią praktinę problemą sudaro tarinių kompleksų ir sudėtinių tarinių konverbų sakiniai, nes juose nurodomų situacijų ir jų fazių laiko santykis dažnai yra dviprasmiškas. Kadangi konverbo ir laiko atskaitos taško rodiklio pozicijos tekste gali būti labai įvairios ir priklausyti nuo įvairių veiksnių, tokių sakinių atvejai yra akcentuoti tiek mokant kalbos, nes jų interpretacija reikalauja aukšto kalbos supratimo lygio, tiek naudojant mašininio vertimo įrankius, nes reikalauja atskiro dėmesio postredagavimo metu.

Veiksmažodžio veiksmo kategorijos rusų ir lietuvių kalbose turi panašumų dėl kurių, mokantis rusų kalbos kaip antrosios, veiksmažodžių veiksmo porų pasirinkimo įgūdžiai didele dalimi gali remtis gimtosios lietuvių kalbos kompetencijomis. Tačiau siekiant savarankiško ir gero rusų kalbos vartotojo lygio, o ypač praktikuojant rusų-lietuvių ir lietuvių-rusų kalbų vertimą svarbu skirti kontekstus, kuriuose rusų ir lietuvių kalbos veiksmažodžių veiksmas funkcionuoja skirtingai. Tai yra antrinių imperfektyvų vartojimo kontekstai – habitualinio laiko, pasakojimo esamojo laiko (esamojo naratyvinio), koincidencijos sakiniai. Dėl veiksmažodžių darybos sistemų ypatumų taip pat svarbu skirti to paties veiksmo rusų kalbos veiksmažodžių semantinius akcentus sinoniminėse eilutėse, paronimų porose. Veiksmažodžių leksiniai ir aspektualiniai skirtumai taip pat yra svarbi laiko raiškos ir veiksmažodžių sistemų gretinimo rusų ir lietuvių kalbose tematikos kryptis, leisianti diegti naujus šių kalbų mokymo metodus ir priemones, kurti leksikografinius šaltinius.

Teorine prasme ši disertacija yra naudinga, nes papildo lietuvių ir rusų kalbos semantikos tyrimus bei tarpkalbinius konverbų ir santykinio laiko raiškos tyrimus. Šiame darbe pristatomas gretinamasis tyrimas yra svarbus būsimiems lietuvių kalbos

gramatikos aprašams. Jame atlikta analize leidžia geriau suprasti ne tik konverbų funkcionavimą gramatikoje ir diskurse, bet taip pat jų sąveiką su veikslu ir laiku. Tyrimo rezultatai gali būti naudingi tolesniems absoliutaus, santykinio laiko ir veikslo sąveikos tyrimams. Santykio su atskaitos tašku modelio realizavimo ir interpretacijos būdai gali būti įdomūs laiko referencijos kognityvinių tyrimų ir dirbtinio teksto apdorojimo technologijų srityse.

ARTICLES ON THE TOPIC OF DISSERTATION PUBLISHED IN
PEER-REVIEWED PUBLICATIONS

DISERTACIJOS TEMA PASKELBTI STRAIPSNIAI
RECENZUOJAMUOSE LEIDINIUOSE:

1. Lichačiova, Ala; Burbienė, Diana. Конвербы в русском и литовском языках = Konverbai rusų ir lietuvių kalbose = Converbs in Russian and Lithuanian // Kalbų studijos = Studies about languages. Kaunas : Technologija. ISSN 1648-2824. eISSN 2029-7203. 2021, vol. 1, no. 38, p. 61-80. DOI: 10.5755/j01.sal.1.38.27519.

2. Vilkelionok, Diana. Аспект относительности в грамматической категории времени = Santykinumo aspektas ir gramatinė laiko kategorija // Kalbų studijos = Studies about languages / Kauno technologijos universitetas. Humanitarinių mokslų fakultetas. Užsienio kalbų centras. Kaunas : KTU. ISSN 1648-2824. 2012, nr. 20, p. 45-56. DOI: 10.5755/j01.sal.0.20.1783.

3. Burbienė, Diana; Petronienė, Saulė. Relative tenses, linguistic relativism and media language // Cross-Inter-Multi-Trans: proceedings of the 13th World Congress of the International Association for Semiotic Studies (IASS/AIS), 26-30 June, 2017, Kaunas, Lithuania / Editor in chief Dario Martinelli. Kaunas : Technologija, 2018. eISBN 9786090215548. eISSN 2414-6862. p. 497-505. DOI: 10.5755/e01.9786090215548.

4. Burbienė, Diana; Sabaliauskienė, Marija. Temporal deixis as a participation marker: a case study of the Russian news media // Readings in Numanties: [monograph] / O. Andreica, A. Olteanu (eds). Cham : Springer, 2018. ISBN 9783319669137. eISBN 9783319669144. p. 49-65. (Numanties - arts and humanities in progress, ISSN 2510-442X, eISSN 2510-4438 ; Vol. 3). DOI: 10.1007/978-3-319-66914-4_4.

PAPERS IN THE TOPIC OF DISSERTATION PRESENTED AT
INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCES

TRAPTAUTINĖSĖ MOKSLINĖS KONFERENCIJOSE
SKAITYTI PRANEŠIMAI DISERTACIJOS TEMA:

1. Burbienė, Diana. Конвербы в русско-литовской переводной литературе: передача временных и аспектуальных значений // *Intermediality in communication: translation, media, discourse: international conference, September 24–25, 2020, Kaunas, Lithuania: abstracts.* Kaunas: Kaunas University of Technology. ISSN 2783-5952. 2021, p. 4–5.

2. Burbienė, Diana. Santykinis laikas rusų ir lietuvių kalbų konverbų konstrukcijose // *Abstracts of the 56th Arturs Ozols international academic conference “Grammar and language acquisition”, March 19–20, 2020.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020. ISBN 9789934185144. eISBN 9789934185151. p. 9.

3. Burbienė, Diana; Česonienė, Raimunda. ‘Dabar ’and ‘dabar’: temporal markers and structures in Lithuanian news discourse // *Time and tense in Circum-Baltic: Baltic languages and white nights, 19-20 June, 2018: book of abstracts / editor Eglė Žilinskaitė-Šinkūnienė.* Vilnius: Vilnius University Press. 2018, p. 4.

4. Burbienė, Diana. Дейктическое время и таксис в медиа // *Tekstai ir kontekstai: paribio fenomenas: tarptautinė mokslinė konferencija, 2017 m. balandžio 27–28 d., Kaunas: pranešimų santraukos.* Vilnius: Vilnius University Press. 2017, p. 12.

5. Burbienė, Diana; Sabaliauskienė, Marija. Temporal deixis in news media // *Creativity, diversity, development: 2nd international congress of numanities (ICoN2015), Kaunas, 25-29 May, 2015: program and abstracts / International Semiotics Institute Kaunas University of Tecxhnology.* Kaunas: Kauno technologijos universitetas. ISSN 2424-3795. 2015, p. 54.

THE CANDIDATE'S BIOGRAPHICAL NOTE

EDUCATION

- 2009–2022 Doctoral studies in Philology; Vilnius University
2005–2008 Master of Media Philosophy; Kaunas University of Technology
2001–2005 Bachelor of Philology (programme „Translation of technical language (Russian language)“)

PROFESSIONAL ACTIVITY

- 2013-present Lecturer, Kaunas University of Technology
2007–2013 Hourly lecturer, Kaunas University of Technology

TRUMPOS ŽINIOS APIE DISERTANTĘ

IŠSILAVINIMAS

- 2009–2022 Filologijos mokslo krypties doktorantūros studijos, Vilniaus universitetas
2005–2008 Medijų filosofijos magistras, Kauno technologijos universitetas
2001–2005 Filologijos bakalauras (programa „Technikos kalbos vertimas (rusų kalba)“, Kauno technologijos universitetas

PROFESINĖ VEIKLA

- 2013–dabar Lektorė, Kauno technologijos universitetas
2007–2013 Valandinė dėstytoja, Kauno technologijos universitetas

Vilnius University Press
9 Saulėtekio Ave., Building III, LT-10222 Vilnius
Email: info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Print run 20